

Een voorbeeld uit de praktijk: Euregio Rijn-Waal.

Heidi de Ruiter, senior beleidsmedewerker en woordvoerder bij Euregio Rijn-Waal te Kleef licht toe hoe Luistertaal Nederlands-Duits in deze meertalige organisatie succesvol wordt toegepast en waarom het voor anderen de moeite waard kan zijn om Luistertaal een keer uit te proberen in een meertalig gesprek.

1. Kun je de situaties beschrijven waarin Luistertaal wordt gebruikt tijdens overleggen? Denk aan: deelnemers, naamgeving, andere communicatiestrategieën in combinatie met Luistertaal..

Binnen de Euregio Rijn-Waal is het eigenlijk al van begin af aan (in 2021 vieren wij ons 50-jarig jubileum) al het ongeschreven beleid of praktijk, dat iedereen zijn eigen taal mag gebruiken. Binnen de Euregio Rijn-Waal zijn alle leden gelijkwaardig en het kiezen van één van beide talen als voertaal zou kunnen leiden tot benadeling van het andere land. In het begin was de Euregio natuurlijk een stuk kleiner dan nu het geval is met zo'n 8 aangesloten gemeenten en bood ook het dialect of Platt een goede communicatiebasis. Ook was 50 jaar geleden de kennis van het Engels bij met name de Duitse leden een stuk minder. Omdat deze praktijk goed beviel en bevalt, maken we nog steeds gebruik van luistertaal. Wij noemen dit trouwens "iedereen spreekt zijn eigen taal", soms aangevuld met de opmerking "en na vijf minuten spreekt iedereen Duits". Dit laatste geeft ook aan, dat we het principe niet heel stringent hanteren, voor bepaalde uitdrukkingen en terminologie wordt er nogal eens tussen de talen gewisseld. Door gebruik te maken van luistertaal kunnen we in gespreksituaties tot 20-30 personen ook goed zonder tolk uit de voeten. Bij grotere bijeenkomsten zoals de Euregioraadsvergaderingen en conferenties, waar snel 100 mensen aanwezig zijn, maken we uiteraard wel gebruik van tolken. De setting leent zich er dan niet voor om af en toe even snel iets te vertalen, mocht dat toch nodig zijn en het is wel belangrijk dat iedereen goed meekrijgt waar het over gaat.

2. In welke taal worden officiële documenten (bijvoorbeeld de verslaglegging van overleggen) beschikbaar gesteld?

In principe worden alle officiële stukken, zoals uitnodigingen, vergaderstukken voor commissies, Euregioraad en werkgroepen, notulen, websites etc. volledig tweetalig ter beschikking gesteld. Er is slechts één uitzondering en dat zijn de vergaderstukken en notulen van de vergaderingen van het Dagelijks Bestuur. Hier is de schriftelijke voertaal Duits. Hier is voor gekozen, omdat het Dagelijks Bestuur maandelijks vergadert. Het kost ons te veel capaciteit om dan de stukken tweetalig gereed te krijgen. Bovendien betreft het een kleine groep (8 bestuursleden), die allemaal, ook de Nederlanders, goed met de Duitse taal uit de voeten kunnen. Tijdens de vergaderingen kan in principe wel iedereen weer zijn/haar eigen taal spreken.

3. Wat werkt er goed en wat minder goed bij Luistertaal binnen de Euregio Rijn-Waal (wat zijn valkuilen, voor- en nadelen en aandachtspunten)?

Een voorwaarde voor een succesvol gebruik van Luistertaal is natuurlijk dat alle gesprekspartners over voldoende receptieve/passieve kennis van de vreemde taal beschikken. Alle collega's spreken en verstaan bij ons ook beide talen. Mocht een nieuwe collega de buurtaal nog niet beheersen, biedt de Euregio Rijn-Waal hem/haar de mogelijkheid om een intensieve taal cursus te volgen. Ook onze raadsleden en contactpersonen bieden wij met enige regelmaat de mogelijkheid om een taal cursus te volgen aan, evt. gecombineerd met een cursus over cultuur- en structuurverschillen. Verder is het tijdens het overleg of de vergadering wel belangrijk om regelmatig te checken of iedereen het nog volgt en om duidelijk en niet te snel te spreken. Dit laatste is soms nogal lastig, omdat mensen in hun enthousiasme toch sneller praten. Ook blijkt vaak dat zelfs een licht accent het al moeilijk maakt om een gesprek of vergadering goed te begrijpen, terwijl het accent door de moedertaalsprekers nauwelijks wordt waargenomen. Het grote voordeel is natuurlijk dat alle sprekers zich op hun eigen manier kunnen uitdrukken en niet hoeven te zoeken naar woorden. Engels wordt zelden of nooit als alternatief gebruikt. Hoewel ik dit aan de ene kant erg prettig vind, merk ik wel, dat als ik toch een keer in het Engels moet communiceren, het Engels van vrij ver moet komen, wat wel lastig is.

4. Hoe introduceren jullie het gebruik van Luistertaal (geven jullie een voorbeeld of handleidingen/instructies van hoe het te gebruiken of is het veelal spontaan gebruik van Luistertaal) en wat zijn zoal de reacties van medewerkers, sollicitanten en partners (contacten van buiten) van de Euregio als jullie Luistertaal voorstellen en niet bijvoorbeeld Engels als voertaal?

Als we een overleg of afspraak met mensen hebben, die uit hetzelfde land komen, beginnen we het gesprek altijd in hun taal, dus dat is dan geen issue meer. Als mensen opbellen of een mail sturen, vragen ze vaak of ze Duits/Nederlands kunnen spreken en zij zijn dan altijd heel opgelucht als blijkt dat dat het geval is. Bij overleggen of besprekingen waarbij zowel Nederlanders als Duitsers aanwezig zijn en waar wij gespreksleider zijn, leggen we meestal bij de begroeting uit, dat het bij ons de gewoonte is dat iedereen zijn eigen taal spreekt en dat wij voorstellen om het in dit geval ook zo te doen. Natuurlijk bieden we dan wel aan om evt. te vertalen mocht men het toch niet allemaal begrijpen. De meeste mensen vinden het een interessant idee en het werkt eigenlijk altijd prima. Mocht blijken dat er iemand bij zit, die de buurtaal vloeiend beheerst, kan het zijn, dat we die taal als voertaal kiezen. Meestal is het Duits, maar het komt ook wel voor, dat het dan een Nederlands gesprek wordt.

5. Ligt Luistertaal vast in officieel beleid voor medewerkers van de Euregio? Zo ja: waarom en op welke manier? Zo niet, waarom niet, en zou dit wel kunnen helpen?

Een officieel beleid in die zin dat het in de statuten of het reglement van orde (de Geschäftsordnung) is vastgelegd is er niet. Wel vraagt de Euregio Rijn-Waal van haar medewerkers dat deze Nederlands en Duits spreken en dan is luistertaal in de praktijk een kleine stap. Vaak merk ik wel dat het een beetje van de collega's met wie je praat en het onderwerp afhangt of het gesprek in het Nederlands, Duits of luistertaal plaatsvindt. 100% luistertaal gebeurt in gesprekken met collega's bijna nooit, dan is het vaak een woord, begrip of uitdrukking die in de eigen taal wordt gezegd, als je er in de buurtaal even niet uitkomt. Nu communiceer je op de manier die in die bepaalde situatie het beste uitkomt en die keuze gebeurt meestal op een natuurlijke, onbewuste manier. Of officieel beleid hier een meerwaarde is weet ik niet, dat kan ook een beperking zijn.

6. Wat zou de Euregio Rijn-Waal andere meertalige organisaties/domeinen willen aanbevelen in het licht van Luistertaal?

Luistertaal is voor veel mensen misschien nog een onbekende manier van communiceren, maar juist in een context waarin de gesprekspartners in elk geval over een goede passieve taalkennis van de taal van de ander beschikken, maar het minder actief kunnen spreken, is het heel prettig, omdat je niet hoeft te zoeken naar woorden en je je op een natuurlijke manier kunt uitdrukken. Gesprekken verlopen daardoor soepeler. Daarnaast draagt het gebruik van luistertaal er ook toe bij, dat je passieve en actieve kennis van de vreemde taal toeneemt, dus je hebt er zelf ook voordeel bij. Het is dus zeker de moeite waard om het concept eens in de praktijk te testen!